

Ieva Kalniņa

(Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultāte)

‘Citālais’ laukos latviešu literatūras skatījumā

REFERĀTA ANOTĀCIJA

Ziņojumā ‘citālais’ tiks skatīts latviešu klasiskās prozas tekstos, kuru centrā ir lauku dzīves tēlojums. Nozīmīgākie pētītie teksti ir brāļu Kaudzīšu romāns „Mēriņu laiki“, A. Niedras romāns „Lūduma dūmos“, J. Veseļa romāns „Tūruma ļaudis“ un A. Sakses romāns „Pret kalnu“, taču atsevišķas ‘citādā’ iezīmes spilgtāk saskatāmas īsajā prozā (R. Blaumanis, M. Bendrupe u. c.) vai drāmā (R. Blaumanis, A. Brigadere, J. Akuraters).

Pirmkārt, ‘citālais’ tiks interpretēts kā latviešu etniskajai un nacionālajai identitātei atšķirīgas etniskās grupas (ebreji, vācieši, čigāni, krievi), kas ir konstanta ‘citādā’ grupa visos latviešu literatūras periodos (čigāni), tikai noteiktos vēsturiskos periodos (vācieši, krievi) un kas jaunākajā laikā nonākusi klusuma zonā (krievi, ebreji).

Otrkārt, romānos, tēlojot reliģiskās grupas, kas ir atšķirīgas no tradicionālajam konfesijām, redzams, ka tēlojumu nosaka gan reliģiski, gan nacionāli, gan sociāli motīvi. Te varam redzēt, kā laika gaitā mainās hērnhūtiešu tēlojums (M. un R. Kaudzītes, A. Sakse) un dažādu sektu tēlojums (konstantākais ‘citālais’ latviešu literatūrā).

Lauku romānos mazāka vieta ierādīta citām marginālām sociālajām grupām (tikai 20. gadsimta sākumā piesardzīgi arī lauku vides tēlojumā sāk pavīdēt prostitūtas). Ziņojumā tikai konstatēts, ka diametrāli pretējais ‘citālais’ redzams 20. gadsimta sociālo grupu tēlojumā (īpaši te var minēt mežabrāļu tēlojumu).

Lauku romāns, kurš latviešu literatūrā ierasti tiek traktēts kā nacionālās identitātes veidojums, akcentē tradicionālu dzīvesveidu, kas krasi norobežojas no visa citādā.